

A könyvnek nincs ára, értéke van

Könyves Kincsesbánya Váradon

Ilyen lehet a mennyország – gondoltam, majd mondtam is a váradi Könyves Kincsesbányába érkezve. Minden szabad felületen, polcokon, ládáknban könyvek, a helyiséget belengi a könyvek illata. BOTA KRISZTA, a Nagyváradi Könyvmentők Egyesület elnöke és LŐRINCZ ISTVÁN GYULA, a projektek koordinátora nem lepődött meg elvarázsoltságomon: ők maguk is a könyvek bűvöletében élnek.

A könyvmentés tíz évvel ezelőtt, 2009. április 18-án kezdődött. Lőrincz István Gyula aznap könyveket talált kihajítva egy szemetes mellé, és hazavitte őket. Mint mondja, ez elkezdett átváltani mániába, valahányszor könyveket látott kidobva, úgy érezte: tennie kell valamit, haza kell juttatnia a könyveket. Ennek a „mániának” a híre terjedni kezdett ismerősei között, gyűltek a könyvek, s egy adott pillanatban nem volt már hol tárolnia a köteteket, ezért elkezdte szétosztogatni. Egy egyesület projektje révén a parkokban, fákön kialakított tárolókban lehetett hagyni a könyveket, ezzel kezdte. Csakhogy beleesett az eső a tárolókba, a könyve-

ket megrongálták, kilopták, ezért rátért arra, hogy padokon hagyta a köteteket és szólt másoknak: nyugodtan jöjjenek ki, válogassanak; ilyenkor a diákok is találtak maguknak könyveket. Ez így tíz éven át ment így. Voltak, akik csatlakoztak hozzá, aztán elmentek, mert látták, hogy ebben a tevékenységben inkább idő van, mint pénz... Tavalyra azonban még így is nagyon felgyűltek a kötetek, ezért egy olyan platformon gondolkodott, ahova kitehetné őket. Az egyesület jutott eszébe, azonban a román törvények szerint egy egyesülethez minimum három alapító tag kell, s ők nem voltak annyian. Többen óvták is ettől, a költségek is magasak, ezért erről akkor lemondott. Megtudta, hogy létezik könyvmentő egyesület Magyarországon, kapcsolatba léptek vele, és decemberben csatlakoztak hozzá; a könyvszekeket Váradon még ők nyitották meg. Sajnos, mint kiderült, ez számukra nem volt jó döntés, szerintük ott nem könyvmentésről volt szó, hanem könyvárulásról, a befolyt pénznek meg nyoma veszett. A magyarországiak azt mondták, hogy gyermekeken segítenek, de ennek semmi bizonyítéka nem volt. Ezenkívül különféle incidensek történtek; például a karácsony előtt egy román tanítónővel érkező magyar gyermekeknek

Gyűjtőpont a Lokálban

Lőrincz István Gyula megengedte, hogy ki-ki ingyen válaszson magának egy magyar könyvet, de a magyarországi egyesület kifizette velük a köteteket. Lőrinczék a könyvtárukból származó könyveket nem kapták vissza, így végül megváltak a magyarországiaktól.

Változtatni kellett

Aztán mégis eljött az egyesületalapítás ideje is. Idén a majálison ébredtek rá, hogy változtatni kell, ugyanis a könyves sátornál sorban álltak az emberek, és mintegy 900 könyv jött be. Akkor sokan kérdezték, hol találják őket, hova hozhatnak nekik könyveket, vette át a szót Bota Kriszta. Nem volt könnyű, de megoldották az egyesület bejegyzését, bár annak anyagi részét még nem heverték ki, és ő lett az egyesület elnöke. A Citadel Deliveryre (ahol például slam poetry-vetélkedőt szerveztek) addigi háromszor hármassátruk mellé vettek még egy hatszor hármassátrat is, és készítettek egy könyvespolcrendszerrel, amivel a sátor beltere megnő, asztaluk is megvan, így ilyesmire már nem kell költeniük. Létrejött a Könyves Kincsesbánya is, itt két könyvért egyet alapon lehet cserélni, s most már van becsületkassza is. Ezt az április 23-án, a Lokálban tartott könyvek éjszakáján vezették be, ott ugyanis voltak, akik könyvet ugyan nem akartak, de szívesen támogatták volna a mentőket.

Most tanulnak segítséget kérni – mondták mindketten, mikor azt kérdeztük, nekik mire lenne szükségük. Önkén-

tesekre például, akik szabadidejükben segítenének megszerezni a könyveket, pontos leltárt ugyanis éppen a könyvek cseréje miatt nem lehet készíteni. Mivel az egyesületnek nincs saját autója, támogatás az is, ha valaki járművet ajánl fel, vagy az idejét arra, hogy a felajánlott járművet elvezeti. A könyvek szállítását könnyítené ez meg, mivel amellet, hogy folytatják a mentést, nemcsak Nagyváradra, hanem a megyébe, sőt az ország más településeire is hívják őket például fesztiválokra. Bota Kriszta azt is elárulta: a fesztiválon nehéz felmérni a keresletet, ezért próbálnak többféle könyvet is vinni, ha egy-egy téma iránt nagy a kereslet, és van rá lehetőségük, azt pótolni, ha pedig erre nincs lehetőség, akkor megkérik az illetőt, látogasson el hozzájuk, mert bár pontos leltárt nem lehet készíteni, azért nagyjából tudják, miük van és miük nincs. „Érdekes módon nincs problémánk sem a román ajkúakkal, sem a magyar ajkúakkal. Előfordul, hogy a román ajkú elviszi a magyar mesés-könyvet, vagy a magyar ajkú, aki nem beszél románul, próbál románul tanulni, szóval nincs súrlódás nálunk, tény, hogy kevesebb román könyvünk van, mint magyar, de nem tudunk ellene tenni. Mindig mondjuk a román ajkúaknak, hogy ha tudnak hozni román nyelvű könyveket, hozzák nyugodtan, legyen nagyobb a választék” – mondja Kriszta. A könyvmentők azt is elárulták: nem ideológiák mentén foglalkoznak a könyvekkel, bár amiről úgy érzik, valaki számára sértő lehet, nem teszik ki a polcra. Arra ugyanis már

volt példa, mind magyar, mind román részről, hogy valaki egy neki nem tetsző szerző miatt kommentált. Amúgy többnyire jók a tapasztalataik, például a Citadel Deliveryn számukra meglepő volt az, hogy a román ajkú önkéntesük Ady Endrét a világirodalomhoz sorolta, sőt idézett is a költőtől román fordításban.

A könyvnek nem ára, értéke van

Nemcsak fordítások, például Petőfi Sándor és Arany János románul, Vasile Alecsandri és George Bacovia magyarul, hanem kétnyelvű könyvek is kerülnek hozzájuk, mondja Lőrincz István Gyula. Volt olyan román ember, aki kérte például *A kőszívű ember fiait* magyarul, mert valamikor olvasta fordításban, s tetszett neki. Sokan – s nem csak hazaiak, turisták is – keresik például *A Pál utcai fiúkat*, de volt bukaresti blogger, aki Esterházy Péter könyvének román fordítását vitte el.

„Ez nem csak a könyvmentés, ez érték, mert kultúrát mentünk. Lassan-lassan tele vagyunk olyan könyvekkel, amelyeket nem is fognak újranyomtatni, például azért, mert akiknél vannak a jogok, nem akarják kiadni, eladni, vagy nagyon sokat kérnek értük” – árulja el Lőrincz István Gyula. „Vagy kiadják, és megtörik a szöveget, kihagynak

Gyermekfoglalkozás a Citadel Deliveryn

belőle részeket. Például az *Orvos voltam Auschwitzban* című könyv egy eredeti példánya véletlenül hozzánk került, és ha odatesszük mellé az új kiadást, ég és föld” – teszi hozzá Bota Kriszta.

A könyvmentésbe nemcsak a szép-irodalom vagy a szórakoztató irodalom tartozik bele, hanem a gyermekkönyvektől a műszaki könyvekig minden. Vannak például orvosi szakkönyvek, régiiek, amelyek az egyetemistáknak kincset jelentenek.

Sokan kérdik, hogy egy-egy könyv mennyibe kerül, erre az a válaszuk, hogy annak nincs ára, mert értéke van – mondta Bota Kriszta. Náluk mindenki eldönti, hogy mennyit tud adni egy könyvért, mert az egyesület nem ad el és nem vesz könyveket. „Mi inkább olvasási programokat igyekszünk indítani, s az az »ár«, hogy olvasd és add tovább, és ha tudsz valamennyire támogatni, hogy legalább még egyszer bejőjön az az adott könyv, akkor rendben van, ha nem tudsz, akkor sincs semmi baj. Ne add el, ez a lényeg” – tette hozzá. Lassan már tudják, hogy melyik könyv mikor kerül elő újra, például a *Száz év magánynak* kell négy hónap, hogy ismét hozzájuk kerüljön, de ritka az Ady Endre-, József Attila- vagy épp a Petőfi Sándor-összes is. Egyes kötetek újbóli felbukkanásáig olykor két-háromezer könyv is átmegegy a kezükön. Hiszen nemcsak a Kincsesbányában várják a könyveket, sokszor hívják is őket akár azzal, hogy szemetese mellett találtak könyveket, s beviszik ugyan a lakás-

ba, de érte is kell menni. Szomorúbb eset is volt, például megkereste őket egy hölgy, hogy könyveket örökölt, s kiderült, Lőrincz István Gyula ismerte az idősebb urat, többször volt nála, s az illető úgy hagyatkozott: azok a könyvek, amelyeket a család nem akar megtartani, hozzájuk kerüljenek. Olykor szó szerint pincébe vagy padlásra kell mászni a könyvekért.

Bárki lehet könyvmentő

„Bárki lehet könyvmentő. Elég, ha egyszer megment egy könyvet attól, hogy kidobják, elégessék. A könyvmentő egy életstílus végső soron (...) abban a pillanatban, ahogy továbbajándékozod a könyvtáradat, már könyvmentő vagy” – fogalmazza meg Bota Kriszta tevékenységük lényegét. Ők közösségeket is próbálnak ezáltal építeni, a könyvmentőket oklevéllel vagy saját készítésű lámpákkal honorálják. Az viszont feltétel náluk, hogy könyvet csak saját könyvtárból lehet adományozni, vagy olyasvalakitől, aki kidobná, ez ugyanis ellenőrizhető. Volt rá példa ugyanis, hogy valaki általuk egy étteremben olvasásra hagyott könyvet hozott vissza nekik. A fő cél az, hogy a könyvek forogjanak, minél több emberhez elkerüljenek, anélkül azonban, hogy bárki eladná őket. Közösséget is igyekeznek építeni, beszélgetni a betérőkkel, ez nekik is felüdülés, de ha valaki keres valamit, ami épp nincs benn, elkérik az illető telefonszámát, és például sms-ben értesítik. Facebook-oldalukon rendszeresen teszik közzé a programjaikat, alkalmait, aki pedig nem

használja a közösségi oldalt, azt kérésre szintén sms-ben értesítik ezekről. „Az egyik magyartanárnom mondta, mikor kisiskolás voltam, hogy ahányszor elolvasol egy könyvet, mindig vastagabbnak tűnik. Szépen lassan megértettem, ez azért van, mert ott vannak benne a gondolataim, az érzéseim. Egy idő után a könyvekhez kötődsz, egy darab belőled, mikor egy »használt« könyvet adsz oda valakinek ajándékba, egy darabot adsz oda magadból is” – idézte fel Kriszta.

A könyv nem merül le

Már beszéltünk a parkokban, éttermekben, kávézóknál hagyott könyvekről, de további terveik is vannak a váradi könyvmentőknek. „Egy könyv nem merül le. Ez a szlogenünk a Könyvek az útra projektben: *A telefon lemerülhet, de a könyv soha*. A projekt lényege, hogy lesz egy helyiség a váradi vasútállomáson, ahonnan fix összegért bárki elvehet egy könyvet, melyben ott az egyesület pecsétje. Ha kiépülne egy hálózat, az nagyon csodás dolog lenne, mert egy könyv Váradról eljutna Brassóig, az utas kiolvasná, Brassóban pedig cserélhetne. Azon is gondolkodunk, hogy ahol nem áll sokat a vonat, ott is cserélhetnének könyvet akár ablakon keresztül, és akkor egy könyv el tud jutni akár tíz állomásra is, és lehet, egyszer visszakerül hozzánk. Vagy nem, megtarthatja a könyvet, aki elvitte magával” – mondja Lőrincz István Gyula. E sorok írásakor még várták a végső visszajelzést, egy írá-

sos jóváhagyásuk ugyanis már van a Román Államvasutaktól. Tárgyalnak kiadókkal is, akik azzal a feltétellel segítik őket, hogy az általuk adott könyvek nem mehetnek se könyvcserébe, se adományba, ezekre ki kell szabniuk egy fix árat, hogy a könyvekért kapott pénzből tudják fenntartani magukat. Ha ez a projekt beindul, akkor alkalmazotakra is szükségük lesz, de őket inkább egy műveltségi teszt alapján választják ki, hiszen nem eladókat keresnek, hanem olyan embereket, akik ajánlani is tudnak könyveket.

Emellett a Lokálnál kihelyezett gyűjtőpontot ingyenes könyvtárrá alakítják, szeretnék a szupermarketek bejáratához könyvmentő ládákat, vagy ha ez sokba kerül, tájékoztató táblákat kitenni, hogy akik keresik, akkor is megtalálhassák őket, ha a Kincsesbányának költöznie kell. A következő projekt az lenne, hogy minden parkban egy fedett, védett könyvespolcot létesítenek, ahová szintén lehet hozni is könyveket, nemcsak vinni. Szeretnék a kórházakban is elhelyezni könyvespolcot a betegeknek, illetve megegyezni a helyi szakcéggel, hogy a szemetesek mellé tehessenek ki tájékoztató táblákat. Terveik tehát vannak, csak támogatók is legyenek...

Tervezik az egyesületben a tagsági díj bevezetését is, erre főleg a Kincsesbánya bérleti díja miatt van szükség. A tagsági kártya mellé valamilyen többletinformációt vagy -lehetőséget is nyújtanának, például tagok közti könyvcserére. Időközben reklámlehetőséget is ajánlanak már támogatóiknak: a könyvjelzők hátoldalát. Ezek az egyesület pecsétje mellett

kerülnének a könyvekbe, így vinnék a híret azoknak, akik segítenek a könyvmentésben.

FRIED NOÉMI LUJZA